

***การเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า
ผ่านกระบวนการสื่อสารอย่างสันติของนักศึกษาวิชาชีพครู**

**Enhancing Pre-service Teachers' Confidence in Communicating with Higher-
Status Individuals through the Nonviolent Communication Learning Process**

กฤติน ชันละ | Kittin khanla

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Corresponding author e-mail: kittin.k@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 2) ศึกษาระดับความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และ 3) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามวงจรของ Kemmis, McTaggart และ Nixon (2014) 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กิจกรรมถูกออกแบบโดยบูรณาการแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication) เข้ากับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เน้นการสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง ฝึกฝนทักษะการสื่อสารผ่านสถานการณ์จำลอง และปิดท้ายด้วยการสะท้อนผล ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.62 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความมั่นใจในการสื่อสารหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนเรียน $M = 2.94$, $SD = 0.58$ / หลังเรียน $M = 4.02$, $SD = 0.49$, $t = 11.45$, $p < .01$ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบตอบคำถามสะท้อนการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความเปลี่ยนแปลงภายใน เช่น ความกล้าแสดงออกและความรู้สึกว่ามีสิทธิ์ที่จะพูดอย่างเป็นธรรม 2) การเรียนรู้ที่มีชีวิตจากการจำลองสถานการณ์และการได้รับการสะท้อนกลับในทันที และ 3) การตั้งใจนำแนวทางการสื่อสารอย่างสันติไปปรับใช้ในชีวิตจริง ทั้งในช่วงฝึกสอน การทำงานกลุ่ม และการสื่อสารกับครอบครัว ผลการวิจัยชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสื่อสารจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลอง ปรับกรอบคิด และสะท้อนตนเองในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางจิตใจ แนวทางนี้จึงมีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาทั้งทักษะวิชาชีพ และสมรรถนะด้านอารมณ์ของครูในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การสื่อสารอย่างสันติ; ความมั่นใจในการสื่อสาร; นักศึกษาวิชาชีพครู; การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม; การเรียนรู้จากประสบการณ์

* Received: 13 August 2025, Revised: 13 September 2025, Accepted: 26 September 2025

ABSTRACT

This study aimed to 1) develop a learning activity using the Nonviolent Communication (NVC) process for pre-service teachers, 2) examine their confidence in communicating with higher-status individuals before and after the activity, and 3) explore their opinions toward the learning process. The participants were 60 first-year pre-service teachers from the Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, selected by purposive sampling. The research employed Action Research following Kemmis, McTaggart and Nixon (2014) cycle of planning, acting, observing, and reflecting. The activity was designed by integrating NVC with Active Learning and Experiential Learning approaches. It emphasized self-awareness building, communication practice through role-play situations, and reflection to turn experiences into lessons. Three experts evaluated the activity as highly appropriate overall mean = 4.62. The results showed that participants' communication confidence after the activity was significantly higher than before at the .01 level pre-test $M = 2.94$, $SD = 0.58$ / post-test $M = 4.02$, $SD = 0.49$, $t = 11.45$, $p < .01$. Qualitative data from short-answer questionnaires revealed three main changes: 1) inner transformation, such as feeling more confident and having the right to speak fairly; 2) meaningful and lively learning from real-like situations and immediate feedback; and 3) intention to apply NVC principles in real life, including during teaching practicum, group work, and family communication. The findings suggest that changing communication behavior requires processes that allow learners to practice, reframe their perspectives, and reflect on themselves in a psychologically safe environment. This approach has strong potential to enhance both professional skills and emotional competence for teachers in the 21st century.

Keywords: Nonviolent Communication; communication confidence; pre-service teachers; Participatory Learning; Experiential Learning

บทนำ

ในยุคที่โลกหมุนเปลี่ยนอย่างรวดเร็วจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ผู้คนในแต่ละเจนเนอเรชันย่อมเติบโตภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีกรอบความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่หลากหลาย การทำงานร่วมกันของบุคลากรต่างวัยในองค์กรจึงกลายเป็นความจริงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่ต้องสื่อสารและทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ความแตกต่างด้านรูปแบบการสื่อสาร วิธีคิด และทัศนคติต่อการทำงาน กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเข้าใจคลาดเคลื่อน และอาจส่งผลต่อความขัดแย้งภายในทีม หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม (ชัยวัฒน์ โรจน์สุภกิจติ, 2561 และ ปภัสสร ชัยวงศ์, 2557) หลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างวัยในที่ทำงานมิได้มีนัยสำคัญมากดังที่มักถูกกล่าวอ้างหรือสื่อสารในสังคม งานศึกษาโดย George, Baskar และ Srikanth (2024) แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างรุ่นในที่ทำงานไม่ได้เป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมหรือทัศนคติอย่างชัดเจนตามที่มักเชื่อกัน ตรงกันข้าม การเหมารวมว่าคนรุ่นใดรุ่นหนึ่งมีลักษณะเฉพาะ เช่น ไม่ชอบเทคโนโลยีหรือเปลี่ยนงานบ่อย กลับไม่สะท้อนความจริงที่ซับซ้อนภายในแต่ละรุ่น ผลการวิจัยยังชี้ว่า กลยุทธ์เชิงองค์การที่สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนระหว่างวัย เช่น reverse mentoring และการทำงานแบบทีมผสมวัย

(intergenerational teaming) สามารถลดช่องว่างระหว่างวัยและเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมได้จริง

ทักษะการสื่อสารนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาชีพครูที่ไม่ได้อาศัยเพียงความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ต้องสามารถถ่ายทอดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป ความสำเร็จของการสอนจึงขึ้นอยู่กับทั้งความรู้และทักษะการสื่อสารอย่างสมดุล ครูจึงควรพัฒนาทักษะทั้งสองด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้สามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพราะเมื่อครูมีความสามารถในการสื่อสารอย่างรอบด้าน ก็ย่อมส่งผลเชิงบวกต่อทั้งผลการเรียนของนักเรียนและความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูเอง (Sword, 2020)

การสื่อสารจึงเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาชีพครูที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษา การมีความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า เช่น อาจารย์ ผู้บริหาร หรือครูพี่เลี้ยง จึงนับเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ชนากร ปรีชา, ธิฎารัตน์ รุจิราวิณิจฉัย และปวีตร ภูมิสูง (2568) พบว่า นักศึกษาครูชั้นปีที่ 1 จำนวนหนึ่งยังขาดความกล้าแสดงออกในการสื่อสารกับบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า ทั้งในรูปแบบการสนทนา การสอบถาม หรือการแสดงความคิดเห็น ซึ่งมักแสดงออกด้วยท่าทีลังเลหรือไม่มั่นใจ ส่งผลให้การสื่อสารในสถานการณ์จริงเกิดความคลาดเคลื่อน นำไปสู่ความเข้าใจผิดและข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับผู้ที่มีอำนาจในบริบทวิชาชีพ อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูในระยะยาว

ในมิติการสื่อสารที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า แนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ Nonviolent Communication หรือเรียกย่อว่า NVC ของ Marshall B. Rosenberg (2015) ได้รับความสนใจในฐานะกระบวนการพัฒนาการใช้ภาษาเพื่อการเข้าใจตนเองและผู้อื่น โดยเน้นองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ การสังเกตโดยไม่ตัดสิน, การแสดงความรู้สึก, การบอกความต้องการ และการขอร้องอย่างไม่ใช้อำนาจ ทั้งนี้ NVC ไม่ได้เป็นเพียงวิธีสื่อสาร แต่เป็นกรอบความคิดที่ช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนด้านอำนาจ

งานวิจัยของพิริย์ วังทอง (2558) แสดงให้เห็นว่าการฝึกสื่อสารอย่างสันติช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรสามารถสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการรับฟังอย่างลึกซึ้ง การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ละเมิดผู้อื่น รวมถึงการสื่อสารในลักษณะที่เปิดเผย จริงใจ และคำนึงถึงความรู้สึกของอีกฝ่าย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลให้การสื่อสารภายในองค์กรมีความปลอดภัยทางอารมณ์ โปร่งใส และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของกันและกัน

ในบริบทของประเทศไทย การสื่อสารอย่างสันติถูกนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม เจตคติที่ดีและพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน โดย (บุญชนก ธรรมวงศา, 2562 ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ , 2563 กล่าว

ว่าการสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในห้องเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความปลอดภัยทางอารมณ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการและตัดสินมาเป็นผู้รับฟังและร่วมค้นหา ความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน ผ่านภาษาที่ไม่กล่าวโทษ ไม่ประณาม และไม่สั่งการ แต่สื่อสารด้วยความรู้สึกและความต้องการอย่างตรงไปตรงมา หลักการ NVC ช่วยให้ครูสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เคยใช้การลงโทษหรือคำสั่ง ได้ด้วยการพูดคุยที่เปิดพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออกอย่างปลอดภัย เช่น การเปลี่ยนคำตำหนิเป็นประโยคที่สะท้อนความรู้สึกของครู พร้อมขอความร่วมมือจากนักเรียน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในห้องเรียนแน่นแฟ้นขึ้น ความเข้าใจระหว่างกันลึกซึ้งขึ้น และบรรยากาศการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการกล่าวถึงในงานวิจัยที่ผ่านมา แต่ยังมีประเด็นที่ยังไม่ได้รับการสำรวจอย่างรอบด้านในเรื่องของการเสริมสร้างความมั่นใจ โดยเฉพาะการวัดผลในสถานการณ์จริงที่มีลักษณะอำนาจไม่เท่ากัน เช่น การสัมภาษณ์ การประสานงาน การขอคำปรึกษา ฯลฯ ซึ่งล้วนต้องการ ทั้งความมั่นใจ ทักษะ และกรอบการคิดในเชิงบวก

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการสื่อสารอย่างสันติของนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เน้นทักษะการสื่อสารที่ผสมผสานเจตคติและบุคลิกภาพครูอย่างเป็นระบบ รวมถึงสร้างแนวทางการวัดผลที่สามารถใช้ได้จริงทั้งในชั้นเรียนและในสถานการณ์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาระดับความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนและหลังการจัดกิจกรรม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้การสื่อสารอย่างสันติของนักศึกษา

วิชาชีพครู

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการเรียนรู้การสื่อสารอย่างสันติ ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้แนวคิดวงจรการวิจัยของ Kemmis, McTaggart และ Nixon (2014) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับครู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

2.2.1 ต้องลงทะเบียนในรายวิชาดังกล่าวครบตลอดภาคเรียน

2.2.2 ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนการวิจัย

2.2.3 เข้าร่วมกิจกรรมครบตามจำนวนที่กำหนด 4 ครั้ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบทดสอบวัดระดับความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า (ก่อน-หลังเรียน)

3.2 แบบตอบคำถามปลายเปิดแบบสั้น เพื่อสะท้อนการใช้ภาษาและการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสันติ

3.3 แบบสะท้อนผล (Reflection Form) เพื่อประเมินการเรียนรู้ตนเอง

3.4 การสังเกตพฤติกรรม (Observation) ขณะนักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมจริง เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างมีระบบ

4. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือทุกฉบับได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างสันติ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและการประเมินผล พร้อมทั้งคำนวณค่าดัชนีความตรง (IOC) และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยเครื่องมือแบบทดสอบใช้สถิติ KR-20 ส่วนแบบตอบคำถามปลายเปิดตรวจสอบความสอดคล้องของการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

5. การดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของ Action Research ดังนี้

5.1 วางแผน

5.1.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication) และความมั่นใจในการสื่อสาร

5.1.2 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่บูรณาการแนวคิด NVC กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานกลุ่ม และการจำลองสถานการณ์ โดยทุกขั้นตอนเชื่อมโยงกับกระบวนการสื่อสารอย่างสันติ (NVC) ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตโดยไม่ตัดสิน การระบุ และแสดงออกถึงความรู้สึก การตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริง หรือการสื่อสารคำร้องขออย่างสร้างสรรค์ ทั้งหมดนี้ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกทั้งการฟัง การเขียน และการพูดอย่างลึกซึ้ง จนเกิดความเข้าใจต่อตนเองและผู้อื่น กิจกรรมลักษณะนี้ไม่เพียงส่งเสริมทักษะการสื่อสาร แต่ยัง

สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเปิดกว้าง ทำให้นักศึกษากล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น

5.1.3 วางแผนการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม

5.2 ปฏิบัติ

5.2.1 ดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งหมด 4 แผนการเรียนรู้ (สัปดาห์ละ 1 แผน)

5.2.2 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และกำกับติดตามการมีส่วนร่วม

5.3 สังเกต

5.3.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาในสถานการณ์จริง โดยจดบันทึกประเด็นพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับเป้าหมายการวิจัย เช่น ความกล้าแสดงออก น้ำเสียง การเลือกใช้ถ้อยคำ ความสามารถในการเจรจา

5.4 สะท้อนผล

5.4.1 นักศึกษาเขียนบันทึกสะท้อนผลรายสัปดาห์ โดยมีจำนวนคำไม่น้อยกว่า 350 คำ และไม่เกิน 500 คำ เพื่อให้สามารถประเมินคุณภาพของการสะท้อนผลได้อย่างเป็นระบบ และเที่ยงตรง

5.4.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบวัดความมั่นใจ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน

5.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำตอบปลายเปิด แบบสะท้อนผล และบันทึกการสังเกต วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกเป็นประเด็นหลัก สอดคล้องกับ กรอบแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ และการพัฒนาความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

1.1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้เกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะในประเด็นการสื่อสารกับบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนเชิงพฤติกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นใจในระยะยาว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication) มาผสมผสานกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) โดยโครงสร้างกิจกรรมเน้นการสร้างตระหนักรู้ในตนเอง ฝึกทักษะการสื่อสารผ่านสถานการณ์จำลอง และปิดท้ายด้วยการสะท้อนผล เพื่อแปลงประสบการณ์ให้กลายเป็นบทเรียน

1.2 จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างสันติ ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารในบริบทครู จำนวน 3 ท่าน พบว่ากิจกรรม ที่ออกแบบมีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม = 4.62 จุดเด่นอยู่ที่ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และความสามารถใน

การพัฒนาทัศนคติและสมรรถนะภายในของผู้เรียน ผลนี้ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนจริง เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของนักศึกษาในฐานะครูมืออาชีพในอนาคต

2. ผลการศึกษาระดับความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสูงกว่าก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมจากการเปรียบเทียบคะแนนความมั่นใจก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนเรียน $M = 2.94$, $SD = 0.58$ / หลังเรียน $M = 4.02$, $SD = 0.49$, $t = 11.45$, $p < .01$ ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่าความมั่นใจในการสื่อสารไม่ได้เกิดจากการบอกหรือบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการ ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ การสะท้อนความรู้สึก และการฝึกซ้ำในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับของจริง โดยเฉพาะการฝึกพูดกับอาจารย์หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสูงกว่าภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย ทำให้ผู้เรียน กล้าลองและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด จึงเป็นหลักฐานยืนยันประสิทธิภาพของกิจกรรมตามแนวคิด NVC และจิตวิทยาเชิงบวก

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้การสื่อสารอย่างสันติ

3.1 การเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถามสั้น (Short Answer Questionnaire) ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจความรู้สึกและการรับรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ โดยสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

3.2 นักศึกษาหลายคนรู้สึกว่าตนเองรับมือกับความตื่นเต้น ความกลัว หรือความประหม่าได้ดีขึ้นเมื่อสื่อสารกับอาจารย์ บางคนถึงกับบอกว่าเพิ่งรู้ว่าตนเอง มีสิทธิ์ที่จะพูดโดยไม่ต้องเอาหน้าใคร และไม่ต้องกดทับความรู้สึกตัวเอง

3.3 กิจกรรมจำลองสถานการณ์จริงและการฝึกใช้ภาษาซ้ำ ๆ หลายรอบได้รับความนิยมสูงสุด เพราะการได้เพื่อนร่วมฝึกปฏิบัติ และได้รับการสะท้อนกลับในทันทีจากทั้งเพื่อนและอาจารย์ ทำให้เห็นพัฒนาการชัดเจนกว่าการวัดจากคะแนนเพียงอย่างเดียว

3.4 นักศึกษาส่วนใหญ่ตั้งใจนำแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติไปใช้ในชีวิตรจริง ทั้งในช่วงฝึกสอน การทำงานกลุ่ม และการสื่อสารกับครอบครัว

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่เชื่อว่าความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้สอนถ่ายทอด แต่เป็นผลผลิตของการมีประสบการณ์ร่วม การสะท้อนคิด และการปรับใช้ในสถานการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติ

1.1 การออกแบบกิจกรรมในงานวิจัยนี้สะท้อนแนวโน้มทางการศึกษาร่วมสมัยที่ไม่ได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะภายในของผู้เรียน โดยเฉพาะการเตรียมความ

พร้อมนักศึกษาวิชาชีพครูให้สามารถสื่อสารได้อย่างมั่นใจในบริบทที่มีความซับซ้อนทั้งด้านอารมณ์และสถานภาพทางสังคม

การบูรณาการแนวทางการสื่อสารอย่างสันติ Nonviolent Communication ของ Rosenberg (2015) เข้ากับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) จึงเป็นการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของครูไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูต้องมีทั้งสมรรถนะทางวิชาชีพและความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมาลี สังข์เงิน (2565) ที่ชี้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนร่วมกับการสะท้อนผลอย่างมีระบบ สามารถกระตุ้นการรับรู้ภายในได้อย่างลึกซึ้ง

1.2 ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความเห็นว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 ถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันความครบถ้วนของการออกแบบกิจกรรมซึ่งตอบโจทย์ทั้งด้านเนื้อหาและการพัฒนาทักษะเพื่อศตวรรษที่ 21 (Soft Skills) โดยเฉพาะทักษะการตระหนักรู้ตน (self-awareness) อันเป็นหัวใจของการสื่อสารอย่างสันติ และเป็นสมรรถนะสำคัญที่ควรพัฒนาตั้งแต่ช่วงต้นของการฝึกวิชาชีพครู

นอกจากนี้ ลักษณะการจัดกิจกรรมยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบเปลี่ยนผ่าน (Transformative Learning) ของ Mezirow, 1991 ซึ่งมุ่งเน้นการเปลี่ยนกรอบคิด (frame of reference) ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) กลไกนี้ถูกฝังอยู่ในกิจกรรมอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน

2. ระดับความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสูงกว่าก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ผลการวิจัยที่พบว่าความมั่นใจของนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) เป็นหลักฐานยืนยันถึงประสิทธิภาพของการออกแบบกิจกรรมภายใต้แนวคิด NVC กิจกรรมนี้ไม่ได้เพียงมอบความรู้ แต่สร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ (psychological safety) ให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือทำอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ว่า อุปสรรคในการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ได้เกิดจากความกลัวการพูดผิดเพียงอย่างเดียว แต่ยังมาจากความไม่รู้ว่าจะรักษาสมาคมระหว่างความเคารพ และความกล้าแสดงออกอย่างไร กิจกรรมที่เน้นการพูดโดยไม่ตัดสิน (non-judgmental speech) การสังเกตตนเอง และการรับฟังอย่างปราศจากอคติ จึงทำหน้าที่ลดแรงต้านทางจิตวิทยา และช่วยให้ผู้เรียนค่อย ๆ ฟื้นฟูความเชื่อมั่นในตนเอง

ผลลัพธ์นี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วศยา เอกวิสัย และคณะ (2564) ที่ศึกษาการใช้การสื่อสารอย่างสันติเพื่อลดความรุนแรงของการใช้ภาษาของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 โดยพบว่ากระบวนการ NVC สามารถลดพฤติกรรมการใช้ภาษาที่ก้าวร้าวลง และทำให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟัง และกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ว่าความมั่นใจในการสื่อสารเติบโตขึ้นได้เมื่อผู้เรียนได้ฝึกภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยและไม่ตัดสิน

ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1997) ที่อธิบายว่า ความมั่นใจในตนเอง (self-efficacy) เติบโตจากประสบการณ์ความสำเร็จโดยตรง (mastery experience) และการเห็นแบบอย่าง

(vicarious experience) ซึ่งทั้งสองปัจจัยถูกออกแบบไว้ในกิจกรรมนี้อย่างชัดเจน ทั้งในรูปแบบการฝึกปฏิบัติ การพูดกับอาจารย์จริง และการสังเกตเพื่อนในสถานการณ์จำลอง

3. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนรู้การสื่อสารอย่างสันติ

การใช้แบบสอบถามสั้นในการเก็บข้อมูลความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดความรู้สึกและมุมมองอย่างอิสระ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีคุณค่าต่อการวิเคราะห์ โดยสามารถสรุปเป็น 3 ประเด็นสำคัญ คือ

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงภายในของนักศึกษาหลายคนจากการวิจัย พบว่าความตื่นเต้นเมื่อต้องพูดกับ อาจารย์ลดลง และเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิ์ ที่จะสื่อสารอย่างเป็นธรรมและตรงไปตรงมา การเปลี่ยนแปลงเชิงกรอบคิดนี้เป็นหัวใจของการเรียนรู้แบบเปลี่ยนผ่าน ซึ่งเกิดขึ้นจากการฝึกฟัง การทำความเข้าใจตนเอง และการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

3.1.2 ประเด็นความหมายของการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจำลองสถานการณ์จริง รวมถึงการ ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับในทันทีจากเพื่อนและอาจารย์ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้ มีชีวิตชีวา และใกล้เคียง กับโลกจริง ไม่ใช่แค่เพียงศึกษาในเนื้อหาเท่านั้น แต่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Experiential Learning ของ Kolb (1984) ที่เน้นวงจรการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิดใหม่ และการทดลองปฏิบัติอีกครั้ง

3.1.3 การนำไปต่อยอดผู้เรียนหลายคนตั้งใจจะนำหลักแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในช่วงฝึกสอน การทำงานกลุ่ม และการสื่อสารกับครอบครัว แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมนี้ไม่ได้ หยุดอยู่เพียงในชั้นเรียน แต่ขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงในชีวิตจริงของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

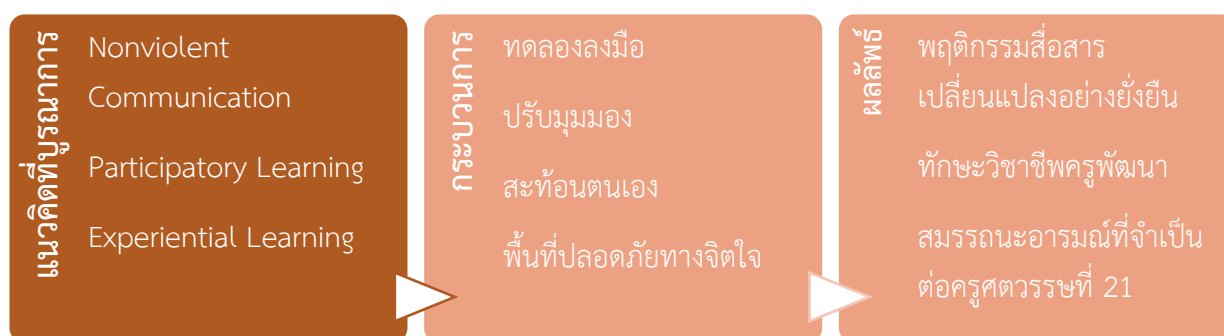
1. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครูในการดำเนินกิจกรรม ควรเพิ่มความหลากหลายของ สถานการณ์จำลอง เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมสื่อสารที่นักศึกษามีโอกาสพบเจอในบริบทจริง

2. ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการสื่อสารอย่างสันติในระดับปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา จริง เช่น ในช่วงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเก็บข้อมูลติดตามผลการนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่อง ทั้งใน ด้านพฤติกรรมและทัศนคติในระยะยาว

3. การประยุกต์ใช้แนวทางนี้ควรขยายไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในบริบทอำนาจ เช่น นักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือบุคลากรที่ทำงานด้านการให้คำปรึกษา รวมถึงอาจารย์ที่สอน ด้านจิตวิทยา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้ต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าในนักศึกษาวิชาชีพครู ผ่านการบูรณาการแนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication) เข้ากับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) สิ่งที่น่าสนใจอย่างมีคุณค่าคือ พฤติกรรมการสื่อสารของผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน ก็ต่อเมื่อมีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทดลอง ปรับมุมมอง และสะท้อนตนเองภายใต้พื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ ยิ่งไปกว่านั้น องค์ความรู้ที่ได้ยังสะท้อนศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจและจัดการช่องว่างระหว่างวัยในการสื่อสาร โดยเฉพาะในบริบทวิชาชีพครูที่ผู้เรียนต้องเผชิญการปฏิสัมพันธ์กับ ผู้มีสถานภาพสูงกว่าอยู่เสมอ แนวทางนี้จึงไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะวิชาชีพ แต่ยังหล่อหลอมสมรรถนะด้านอารมณ์และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 แผนผังองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ชนากร ปรีชา, ธิฎารัตน์ รุจิราวินิจฉัย, และปวีตร ภูมิสูง. (2568). หัวข้อที่สัมภาษณ์: การสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู การติดต่อสื่อสารที่ต้องติดต่ออาจารย์. อาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 21 พฤษภาคม 2568.
- ชัยวัฒน์ โรจน์สุรภิตติ. (2561). การพัฒนารอบแนวคิดความสามารถในการสื่อสารเชิงอารมณ์ของบุคลากรต่างรุ่นในองค์กรไทย. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณทิต สาขาเนเทศศาสตร คณะเนเทศศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชนก ธรรมวงศา. (2562). สื่อสารกันอย่างสันติ: ครูกับเด็กเป็นมนุษย์เท่ากันในห้องเรียน. <https://thepotential.org/knowledge/nvc-in-classroom/>
- ปภัสสร ชัยวงศ์. (2557). กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคลากรต่างรุ่นในองค์กรไทย. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณทิต สาขาเนเทศศาสตร คณะเนเทศศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิริย์ วังทอง. (2558). ประสิทธิผลการฝึกอบรมการสื่อสารอย่างสันติของบุคลากรโรงเรียนเพลินพัฒนา. *Interdisciplinary Research Review*, 10(1), 78–101.
- ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์. (2563). สื่อสารอย่างสันติ: คู่มือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์. ศูนย์สื่อสารและพัฒนาโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์. (2564). สื่อสารสร้างสันติ: เปลี่ยนความขัดแย้งเป็นพลังสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมาลี สังข์เงิน. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญร่วมกับการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เชิงลึกของนักศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์*, 39(2), 45-60.
- วศยา เอกวิสัย, อนุสรณ์ เพ็ชรเม็ดใหญ่, และอัจฉรา ประเทืองเวช. (2564). การสื่อสารอย่างสันติเพื่อลดความรุนแรงของการใช้ภาษาของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 39(2), 81–104.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York, NY: W. H. Freeman.
- George, A. S., Baskar, T., & Srikanth, P. B. (2024). Bridging the generational divide: Fostering intergenerational collaboration and innovation in the modern workplace. *Partners Universal International Innovation Journal*, 2(2), 45–58.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.12700401>
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Singapore: Springer.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Mezirow, J., & Associates. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Rosenberg, M. B. (2015). *Nonviolent communication: A language of life* (3rd ed.). PuddleDancer Press.
- Sword, R. (2020, November 16). Why communication skills are essential for teachers. *Education Blog*. <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/communication-skills-for-teachers/>